



Briselē, 14.3.2018.
COM(2018) 251 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Kopējās vīzu politikas pielāgošana jauniem izaicinājumiem

1. IEVADS

ES kopējā vīzu politika¹ ir Šengenas *acquis* būtiska daļa un viens no vērtīgākajiem ES integrācijas sasniegumiem. Vīzu politika ir rīks tūrisma un uzņēmējdarbības atvieglošanai, tai pašā laikā novēršot drošības riskus un neatbilstīgas imigrācijas Eiropas Savienībā risku, un tai arī turpmāk būtu jāpaliek par šādu rīku.

Vīzu pieteikumu apstrādes pamatprincipi nav pārskatīti kopš Vīzu kodeksa² un Vīzu informācijas sistēmas³ stāšanās spēkā (attiecīgi 2010. un 2011. gadā), taču vīzu politikas darbības vide ir krasi mainījusies. Pēdējos gados piedzīvoto migrācijas un drošības problēmu dēļ politiskajās diskusijās vairs nerunā vispārīgi par telpu bez iekšējo robežu kontroles un konkrēti par vīzu politiku, bet gan pārvērtē līdzsvaru starp migrācijas un drošības apsvērumiem, ekonomiskiem apsvērumiem un ārējām attiecībām kopumā.

Tai pašā laikā būtiski tehnoloģiski jaunievedumi dod jaunas iespējas padarīt vīzas pieteikuma apstrādi vieglāku gan pieteikuma iesniedzējiem, gan konsulātiem. Vīzu politikas nozīme ES ārējās attiecībās gadu gaitā ir pieaugusi.

Visu šo iemeslu dēļ ir laiks atkal palūkoties uz kopējo vīzu politiku un to pielāgot mūsdienu izaicinājumiem un iespējām, tai pašā laikā nodrošinot, ka ar to tiek sasniegti tās divi galvenie mērķi — atvieglot likumīgu ceļošanu un novērst neatbilstīgas migrācijas un drošības draudus.

2014. gadā Komisija iesniedza pārstrādāta Vīzu kodeksa priekšlikumu⁴, kura mērķis lielākoties bija vēl vairāk atvieglot ceļošanu likumīgiem ceļotājiem. Taču sarunas nevedās, jo Parlamentam un Padomei bija atšķirīga nostāja. Turklāt pieaugošo drošības un migrācijas problēmu dēļ daži pārstrādātās versijas priekšlikuma aspekti vairs nebija aktuāli. Tāpēc Komisija nolēma atsaukt pārstrādātās versijas priekšlikumu un iesniegt jaunu mērķorientētu priekšlikumu par Vīzu kodeksa grozījumiem.

Jaunais priekšlikums par Vīzu kodeksa grozījumiem ir pievienots šim paziņojumam, un tā mērķis ir atjaunināt vīzu procedūras tā, lai tās labāk atbilstu jaunajai situācijai migrācijas un drošības jomā, tostarp izveidot vienotu pieeju vīzu politikai un sadarbībai atpakaļuzņemšanas jomā. Ar to tiks arī novērsti vairāki trūkumi spēkā esošajos noteikumos, lai likumīgi ceļotāji varētu vieglāk iegūt ieceļošanai Eiropas Savienībā nepieciešamo vīzu. Jaunajā priekšlikumā ir arī pārņemti daži noderīgi aspekti, kas bija iekļauti atsauktajā priekšlikumā par Vīzu kodeksa pārstrādāšanu. Tie cita starpā ietver noteikumus, kas dod pieteikumu iesniedzējiem plašākas iespējas pieteikties vīzai un uzlabo konsulātu darba organizāciju.

Šajā paziņojumā ir izklāstīti ne vien priekšlikuma par Vīzu kodeksa grozījumiem galvenie aspekti, bet arī mērķi, kas jāsasniedz ar Vīzu informācijas sistēmas grozījumiem, kuri tiks iesniegti vēlāk, pavasarī, pēc pašlaik notiekošo tehnisko pētījumu un ietekmes novērtēšanas beigām.

¹ Kopējā vīzu politika ir virkne saskaņotu noteikumu, kas reglamentē dažādus aspektus: i) kopēji “vīzu saraksti”, kur uzskaitītas valstis, kuru valstspiederīgajiem ir vajadzīga vīza, lai ieceļotu ES, un valstis, kuru valstspiederīgajiem šādu prasību nepiemēro; ii) Vīzu kodekss, kas nosaka īstermiņa vīzu izsniegšanas procedūras un nosacījumus; iii) vienota vīzas uzlīmes forma; iv) Vīzu informācijas sistēma (VIS), kurā tiek reģistrēti visi vīzu pieteikumi un dalībvalstu lēmumi, tostarp pieteikuma iesniedzēju personas dati, fotogrāfijas un pirkstu nospiedumi.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 810/2009 (2009. gada 13. jūlijs), ar ko izveido Kopienas Vīzu kodeksu (Vīzu kodekss), OV L 243, 15.9.2009., 1. lpp.

³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 9. jūlija Regula (EK) Nr. 767/2008 (VIS regula), OV L 218, 13.8.2008., 60. lpp.

⁴ COM(2014) 164, 1.4.2014.

Līdz ar jaunajām drošības, robežu un migrācijas pārvaldības sistēmām, piemēram, nesen pieņemto ieceļošanas/izceļošanas sistēmu (IIS)⁵, kas cita starpā uzlabo iespējas pārbaudīt vīzu nosacījumu ievērošanu, un Komisijas ierosināto Eiropas ceļošanas informācijas un atļauju sistēmu (ETIAS)⁶, tiek likti pamati tādai vīzu politikai, kas spēj labāk reaģēt uz drošības un migrācijas problēmām. Papildu uzlabojumu sniegs sadarbības priekšlikums⁷, kura mērķis ir uzlabot robežu, drošības un migrācijas pārvaldības jomā izmantoto ES informācijas sistēmu spēju apmainīties ar datiem un dalīties informācijā.

Visbeidzot, Komisija raugās nākotnē, pētot, kā varētu uzlabot sinerģiju starp ES vīzu politiku un ES ārējām attiecībām, un sākot diskusijas par vīzu pieteikumu apstrādes digitalizēšanu.

2. VISPĀRĒJIE MĒRĶI

Ar še izklāstīto priekšlikumu tiek grozīti vairāki Vīzu kodeksa noteikumi. Šo grozījumu vispārējais mērķis ir nostiprināt vīzu politiku, lai tā kļūtu par rīku, ar kuru varētu iedarbīgāk reaģēt uz saasinātajām migrācijas un drošības problēmām, ar ko saskaras ES. Ar priekšlikumu tiks arī atvieglota vīzu pieteikumu apstrāde likumīgiem ceļotājiem, kas veicina ES ekonomikas izaugsmi vai ES attīstību sociālajā un kultūras ziņā.

Vispārējais mērķis risināt migrācijas problēmas tiks sasniegts ar jaunu pieeju, kurā vīzu politika tiek apvienota ar sadarbību ar trešām valstīm atpakaļuzņemšanas jomā (sk. 3.1. iedaļu). Arī obligāti noteikumi par vairākkārtējas ieceļošanas vīzu izsniegšanu var netieši veicināt šā mērķa sasniegšanu (sk. 3.3. iedaļu).

Tiks uzlabota vīzu pieteikumu apstrādes drošība, jo īpaši pārskatot Vīzu informācijas sistēmu (VIS), ar kuras pārskatīto versiju iepazīstinās vēlāk, pavasarī (sk. 4. nodaļu). VIS pārskatīšanas priekšlikuma mērķis būs arī pilnvērtīgi izmantot sadarbības pieeju. Sadarbībai ir ļoti liela nozīme to datu turpmākā uzlabošanā, kas konsulārajiem darbiniekiem ir pieejami vīzas pieteikuma novērtēšanā. Savukārt šādi labāki dati dos tiem iespēju ātrāk atklāt personas, kas varētu apdraudēt drošību vai neatbilstīgi imigrēt un kam vajadzētu atteikt vīzu. Tāpat arī tādējādi būs vieglāk identificēt *bona fide* ceļotājus, kam varētu atvieglot vīzu procedūras.

3. VĪZU KODEKSA GROZĪŠANA

3.1. Vīzu un atgriešanas politikas apvienošana

Pēdējos gados priekšplānā ir izvirzījušies Vīzu kodeksa mērķi novērst neatbilstīgas migrācijas un drošības riskus. Viens no galvenajiem pievilcējfaktoriem, kas veicina neatbilstīgas migrācijas plūsmas uz ES, ir tas, ka dalībvalstīm ir ļoti grūti aizturētos neatbilstīgos migrantus nosūtīt atpakaļ uz to izcelsmes valsti, jo gadījumos, kad jāizpilda dalībvalstu iesniegtie atpakaļuzņemšanas pieprasījumi, attiecīgo valstu iestādes nesadarbojas.

Šajā saistībā tika aicināts vīzu politiku vairāk izmantot ES sadarbībā ar trešām valstīm, jo īpaši migrācijas pārvaldības jomā, ņemot vērā arī to, ka noteikta daļa neatbilstīgo migrantu, kas atgriežami, ES ir ieceļojuši likumīgi, saņemot vīzas, kuru atļauto uzturēšanās termiņu viņi ir pārsnieguši. Attiecīgi Eiropas Padome 2017. gada jūnijā aicināja “pēc vajadzības no jauna izvērtēt vīzu politiku ar trešām valstīm”, lai panāktu reālu progresu atgriešanas un atpakaļuzņemšanas politikā.

⁵ IIS tika izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 30. novembra Regulu (ES) 2017/2226.

⁶ COM(2016) 731, 16.11.2016.

⁷ COM(2017) 793, 12.12.2017.

Ņemot to vērā, Komisija ierosina regulējumu, ar kuru tiktu ieviesti stingrāki vīzu pieteikumu apstrādes nosacījumi gadījumos, kad trešās valsts sadarbība atpakaļuzņemšanas jomā nav apmierinoša. Šajā saistībā tiks ņemtas vērā arī ES attiecības ar attiecīgo trešo valsti kopumā.

3.2. Vīzas nodevas pārskatīšana

Standarta vīzas nodeva pēdējoreiz tika pārskatīta 2006. gadā. Komisija ierosina paaugstināt nodevu, lai palielinātu vīzu pieteikumu — kuru skaits aizvien pieaug — apstrādes efektivitāti un lai dalībvalstis varētu saglabāt pietiekami daudz konsulāro darbinieku, kā rezultātā pieteikumus varētu apstrādāt ātrāk⁸. Nodeva ir jāpaaugstina, lai varētu segt ar darbiniekiem (gan ārzemēs strādājošajiem, gan uz vietas pieņemtajiem), telpām, aprīkojumu, darbinieku apmācību un IT sistēmu izstrādi un uzturēšanu saistītās izmaksas.

Vīzas nodeva ir jāpaaugstina arī tāpēc, lai: i) vīzu pieteikumu apstrādē varētu efektīvāk atklāt drošības un neatbilstīgas migrācijas riskus, ii) papildus uzlabotu dalībvalstu IT aprīkojumu un programmatūru un iii) nodrošinātu ātras un klientiem draudzīgas procedūras vīzu pieteikumu iesniedzējiem. Tas arī palīdzētu saglabāt konsulāro pakalpojumu plašu pieejamību visā pasaulē. Šajā saistībā Komisija arī ierosina elastīgāku procesu vīzas nodevas pārskatīšanai nākotnē.

Lai arī vīzas kopējās nodevas palielināšana, ko ierosinājusi Komisija, ir neliela, tomēr tādējādi dalībvalstīs tiks stabili kāpināti ieņēmumi un līdz ar to atbalstīta vīzu apstrādes integritāte un drošība, neradot atturošu efektu lielākajai daļai vīzas pieteikuma iesniedzēju.

3.3. Saskaņotas pieejas ieviešana vairākkārtējas ieceļošanas vīzu ar ilgu derīguma termiņu izsniegšanā

Vairākkārtējas ieceļošanas vīzas dod to turētājiem iespēju vīzas derīguma termiņa laikā atkārtoti ieceļot ES. Šie biežie apmeklējumi pozitīvi ietekmē ES ekonomiku un izaugsmi, cilvēku savstarpējo saskarsmi un kultūru mijiedarbību. Taču pašlaik spēkā esošie noteikumi par vairākkārtējas ieceļošanas vīzām dod dalībvalstu konsulātiem lielu rīcības brīvību to izsniegšanā. Tas var novest pie dalībvalstu konkurences pievilcīgu (tūrisma) tirgu jomā, divpusējiem nolīgumiem vai norunām ar trešām valstīm un vīzu izdevīgākas iegādes. Šāda prakse grauj kopējas vīzu politikas pamatprincipus un neveicina nedz tirdzniecību, nedz ekonomiku. Viens no tā iemesliem ir tas, ka uzticamiem un regulāri ceļojošiem darījumu cilvēkiem nāktos pieteikties vīzai ikreiz, kad tiem jādodas ceļojumā. Turklāt nenoteiktība, ar ko pieteikuma iesniedzēji saskaras, iesniedzot pieteikumu vairākkārtējas ieceļošanas vīzai, var tos pamudināt sagrozīt pieteikumā sniegtās ziņas. Tāpēc Komisija ierosina obligātus noteikumus par vairākkārtējas ieceļošanas vīzu izsniegšanu, saskaņā ar kuriem pieteikuma iesniedzējiem ar pozitīvu vīzas vēsturi vairākkārtējas ieceļošanas vīzas varētu izsniegt ar derīguma termiņu, kas, tiem iesniedzot pieteikumus nākamajām vīzām, tiktu aizvien pagarināts no viena gada līdz maksimums pieciem gadiem.

3.4. Racionālākas vīzu procedūras un īstermiņa tūrisma atvieglošana

Būtu jācenšas sasniegt arī vienu vispārēju vīzas politikas mērķi — atvieglot likumīgu ceļotāju ceļošanu. Šajā jautājumā Komisija ierosina saglabāt vairākus priekšlikumus, kuri bija iekļauti pārstrādātajā Vīzu kodeksā un kuru mērķis ir vienkāršot vīzas pieteikuma iesniegšanas procedūras. Cita starpā tiek ierosināta iespēja iesniegt vīzas pieteikumu ilgāku laiku iepriekš un aizpildīt un parakstīt vīzas pieteikuma veidlapu elektroniski, kā arī īsāki termiņi lēmuma pieņemšanai par pieteikumu.

⁸ Vīzu pieteikumu kopskaits pieauga no 10,2 miljoniem 2009. gadā līdz 15,2 miljoniem 2016. gadā.

Lai veicinātu īstermiņa tūrisma braucienus un stimulētu ekonomikas izaugsmi Eiropas Savienībā, Komisija arī ierosina ieviest elastīgākus nosacījumus *bona fide* pieteikuma iesniedzējiem. Tas cita starpā dotu dalībvalstīm iespēju uz noteiktu laiku un ievērojot stingrus noteikumus saskaņā ar īpašu shēmu izsniegt vienreizējas ieceļošanas vīzas pie ārējās robežas. Ar vīzām, kas izsniegtas saskaņā ar šo shēmu, varētu ieceļot tikai izsniedzējā dalībvalstī tikai vienu reizi ne vairāk kā uz septiņām dienām.

4. VĪZU INFORMĀCIJAS SISTĒMAS PĀRSKATĪŠANA UN PILNVĒRTĪGA SADARBSPĒJAS IZMANTOŠANA BRUĢĒ CEĻU UZ LIELĀKU DROŠĪBU

Vēl viens svarīgs vīzu politikas pamatā esošā satvara komponents ir Vīzu informācijas sistēma (VIS). VIS⁹ izmanto kopš 2011. gada, un tā ir tehnoloģisks risinājums, kas atvieglo vīzu procedūru un palīdz dalībvalstu iestādēm i) ātri un rezultatīvi pārbaudīt vajadzīgo informāciju par trešo valstu valstspiederīgajiem, kuriem ir vajadzīga vīza, lai ieceļotu ES, un ii) pieņemt lēmumus par vīzu pieteikumiem. Ieceļošanas/izceļošanas sistēma (IIS), ko sāks izmantot 2020. gadā un kas tiek veidota tā, lai būtu pilnīgi sadarbspējīga ar VIS, uzlabos VIS darbību, sniedzot informāciju par to, kā trešo valstu valstspiederīgie izmantojuši vīzas, un palīdzēs piešķirt *bona fide* statusu vīzu turētājiem, kas jau pabijuši Šengenas zonā.

VIS bija arī daļa no plašāka pārdomu procesa par informācijas sistēmu sadarbspēju. Šā procesa rezultātā tika sagatavots sadarbspējas priekšlikums, lai ES IT sistēmas drošības, robežu un migrācijas pārvaldības jomā varētu sastrādāties viedāk un efektīvāk. Sadarbspējas centrā ir vienota IIS-ETIAS-VIS platforma, kas būs liels solis uz priekšu datu vākšanā un informācijas apmaiņā par vīzām, drošību un robežu un migrācijas pārvaldību. Vienota meklēšanas platforma (Eiropas meklēšanas portāls) dos iespēju vienā meklēšanas reizē iegūt rezultātus no dažādām sistēmām. Tā rezultātā varēs vieglāk un efektīvāk pārbaudīt vīzas pieteikuma iesniedzēju iepriekšējo darbību, tādējādi palielināsies drošība telpā, kurā nav iekšējo robežu kontroles. Ņemot to vērā, gaidāmajā VIS tiesiskā regulējuma pārskatītajā versijā¹⁰, ar kuru iepazīstinās pavasarī, būs ietverti īpaši sadarbspējas pasākumi, lai uzlabotu vīzu pieteikumu apstrādes efektivitāti (sk. 4.1. iedaļu). Sagaidāms, ka ar šo priekšlikumu tiks risinātas arī citas problēmas, kas konstatētas 2016. gadā veiktajā VIS izvērtēšanā (sk. 4.2. un 4.3. iedaļu). Pašlaik notiek VIS priekšlikuma sagatavošanas darbs, tostarp tiek veikti tehniskie pētījumi un sagatavots ietekmes novērtējums, kurā tiks analizēta arī ietekme uz pamattiesībām.

4.1. Sadarbspējas izmantošana ar mērķi uzlabot vīzu pieteikumu apstrādē veiktās pārbaudes

Saskaņā ar spēkā esošajiem noteikumiem konsulātiem ir pienākums pārbaudīt informāciju par ceļotājiem, kam ieceļošanai ir vajadzīga vīza, tikai Šengenas informācijas sistēmā (SIS), lai pārbaudītu, vai vīzas pieteikuma iesniedzējam ir noteikts ieceļošanas aizliegums. Pašlaik nav pienākuma pārbaudīt informāciju par vīzu pieteikumu iesniedzējiem nekādās citās pieejamās ES datubāzēs (piem., *Eurodac*), nedz arī Interpola Zagto un pazaudēto ceļošanas dokumentu

⁹ Līdz 2018. gada janvārim VIS ir reģistrēti vairāk nekā 52 miljoni vīzu pieteikumu un gandrīz 45 miljoni pirkstu nospiedumu.

¹⁰ Tiks pārskatīti šādi tiesību akti: Padomes 2004. gada 8. jūnija Lēmums 2004/512/EK, ar ko izveido Vīzu informācijas sistēmu (VIS *dibināšanas lēmums*), Padomes 2008. gada 23. jūnija Lēmums 2008/633/TI (*Lēmums par tiesībaizsardzības iestāžu piekļuvi VIS*), Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 9. jūlija Regula (EK) Nr. 767/2008 (*VIS regula*) un Vīzu kodekss.

datubāzē vai ceļošanas dokumentu, par kuriem izdoti paziņojumi, datubāzē¹¹. Pēc *ETIAS* ieviešanas informācija par bezvīzu ceļotāju, kas vēlas ieceļot ES, iepriekšējo darbību būs jāpārbauda visās attiecīgajās ES datubāzēs.

Tāpēc, lai uzlabotu drošības un migrācijas risku novēršanu, Komisija, ievērojot ES rīcības nepieciešamības un proporcionālītātes principu, analizēs, vai būtu jāgroza noteikumi par vīzu pieteikumu apstrādi, lai informācija par bezvīzu ceļotāju iepriekšējo darbību tiktu pārbaudīta vismaz tādā pašā līmenī kā informācija par to ceļotāju iepriekšējo darbību, kuriem ir nepieciešama vīza.

Kad būs ieviests Eiropas meklēšanas portāls, kompetentās iestādes, tostarp tās, kas izsniedz vīzas, varēs vienā meklēšanas reizē iegūt rezultātus no visām sistēmām, kurām tām ir ļauts piekļūt (tostarp *Eurodac*, IIS un Eiropas Sodāmības reģistru informācijas sistēmas, kurā ir informācija par trešo valstu valstspiederīgajiem), un tām nebūs jāmeklē katrā sistēmā atsevišķi. Eiropas meklēšanas portāls palīdzēs atklāt drošības un neatbilstīgas migrācijas riskus vīzu procedūrā, jo par vīzu jautājumu atbildīgie darbinieki varēs ātri un efektīvi pārbaudīt informāciju par vīzu pieteikumu iesniedzēju iepriekšējo darbību.

Sadarbspējas priekšlikuma mērķis ir arī atvieglot tādu gadījumu atklāšanu, kad viena persona izmanto vairākas identitātes, un identitātes viltošanas apkarošanu. Kad tiks izmantota šī sadarbības funkcija, vīzu iestāde, kas apstrādā pieteikumu, tiks automātiski brīdināta, ja būs zināmas vairākas pieteikuma iesniedzēja identitātes, un varēs attiecīgi rīkoties.

4.2. Informācijas robu aizpildīšana robežu un drošības jomā — ilgtermiņa vīzu un uzturēšanās dokumentu iekļaušana VIS

Augsta līmeņa ekspertu grupas galīgajā ziņojumā¹² tika konstatēts, ka ES līmenī trūkst informācijas par dokumentiem, uz kuru pamata trešo valstu valstspiederīgie drīkst uzturēties noteiktas ES dalībvalsts teritorijā ilgāk par 90 dienām jebkurā 180 dienu periodā¹³. Pašlaik dati par šiem dokumentiem un to turētājiem netiek vākti, un šos datus nevar pārbaudīt nevienā ES lielapjoma IT sistēmā, kas tiek izmantota robežu un drošības jomā (izņemot *SIS*, bet ierobežotā apmērā). Dalībvalstis uzskata, ka šo dokumentu pašreizējās pārvaldības dēļ ir grūtāk atvieglot trešo valstu valstspiederīgajiem robežu šķērsošanu un tai sekojošo brīvo pārvietošanos telpā bez iekšējo robežu kontroles. Tāpēc dalībvalstis ir lūgušas Komisiju novērtēt, vai būtu vajadzīgs un iespējams izveidot centrālu ES repozitoriju, kurā būtu informācija par ilgtermiņa vīzām un dzīvesvietas vīzām, lai novērstu pastāvošo informācijas trūkumu par šīm trešo valstu valstspiederīgo kategorijām, un vai šāda izveide būtu samērīga¹⁴.

2017. gada septembrī tika pabeigts tehnisks pētījums par tāda centrāla ES repozitorija izveides iespējamību, kurā būtu informācija par ilgtermiņa vīzām un uzturēšanās dokumentiem. Šajā pētījumā tika secināts, ka vislabāk realizējamais risinājums IT drošības, ieviešanas vienkāršības un rentabilitātes ziņā būtu izveidot repozitoriju kā daļu no *VIS*.

¹¹ Interpola Zagto un pazaudēto ceļošanas dokumentu datubāzē (*SLTD*) un ceļošanas dokumentu, par kuriem izdoti paziņojumi (*TDawn*), datubāzē ir informācija par ceļošanas dokumentiem, kas saistīti ar indivīdiem, uz kuriem attiecas Interpola paziņojums.

¹² Augsta līmeņa ekspertu grupu izveidoja Komisija 2017. gada jūnijā kā padomdevēju struktūru, kas palīdzētu uzlabot ES datu pārvaldības arhitektūru robežkontroles un drošības jomā. Tās galīgais ziņojums tika pieņemts 2017. gada 11. maijā.

¹³ Piemēram, ilgtermiņa vīzas un uzturēšanās dokumentiem (tai skaitā uzturēšanās atļaujām).

¹⁴ Ceļvedis ar mērķi uzlabot informācijas apmaiņu un informācijas pārvaldību, tostarp sadarbības risinājumus, tieslietu un iekšlietu jomā, ko Padome apstiprinājusi 2016. gada 9. jūnijā.

4.3. Pārējo informācijas robu aizpildīšana īstermiņa vīzu pieteikumu apstrādē — pieteikumu iesniedzēju pirkstu nospiedumu noņemšanas vecuma apakšējās robežas pazemināšana un ceļošanas dokumentu kopiju uzglabāšana VIS

Komisija izskata arī šādus jautājumus:

- iespēju pazemināt pirkstu nospiedumu noņemšanas vecuma apakšējo robežu bērniem, kuriem ir vajadzīga vīza, un uzglabāt pirkstu nospiedumus VIS. Tādējādi varētu uzlabot bērnu aizsardzību un cīnīties pret cilvēku tirdzniecību un neatbilstīgu migrāciju, tai pašā laikā priekšplānā izvirzot bērna intereses;
- iespēju uzglabāt Vīzu informācijas sistēmā to ceļošanas dokumentu kopijas, ko vīzu pieteikumu iesniedzēji iesnieguši vīzu procedūras laikā. Tādējādi varētu labāk pārbaudīt šos dokumentus un uzlabot atgriešanas procedūru efektivitāti. Šis pasākums sniegtu ieguldījumu ES atgriešanas politikā, bet tā īstenošanai būtu jāizmanto VIS.

5. ES VĪZU POLITIKAS UN CITU POLITIKAS JOMU SASKAŅOTĪBAS PALIELINĀŠANA

ES kopējā vīzu politika ieņem aizvien svarīgāku vietu ES ārējās attiecībās globalizētā pasaulē. Daudzām partnervalstīm attiecībās ar ES viena no svarīgākajām politikas prioritātēm ir panākt vai saglabāt saviem valstspiederīgajiem iespēju ceļot uz ES bez vīzas.

Būtu jāaplūko saskaņotība starp vīzu politiku un citās politikas jomās, jo īpaši tirdzniecības nolīgumos, iedibinātajām saistībām, kā arī saskaņotība starp kopējo vīzu politiku un divpusējiem vīzu režīma atcelšanas nolīgumiem, ko dalībvalstis noslēgušas ar noteiktām trešām valstīm.

Jaunās paaudzes ES tirdzniecības nolīgumi, par kuriem pašlaik notiek sarunas, vairumā gadījumu attiecas arī uz pakalpojumu nozari un dod iespēju indivīdiem veikt ieguldījumus un sniegt pakalpojumus otras puses teritorijā. Jautājumā par šādu personu īslaicīgu atrašanos dalībvalstu teritorijā sākotnējā analīze, kas tika veikta Komisijas īstenošanās likumīgās migrācijas direktīvu atbilstības pārbaudes ietvaros, liecina, ka uz dažām pakalpojumu sniedzēju kategorijām, kas ir ietvertas tirdzniecības nolīgumos (piem., pakalpojumu sniedzējiem, kam ir atļauts uzturēties līdz 6 mēnešiem katru 12 mēnešu periodā), neattiecas ne Vīzu kodekss, ne spēkā esošie tiesību akti par likumīgu migrāciju. Komisija analizēs iespējas pastiprināt sinerģiju starp, no vienas puses, tirdzniecības nolīgumos ietvertajām saistībām un, no otras puses, ES vīzu politiku un likumīgas migrācijas politiku attiecībā uz šīm pakalpojumu sniedzēju kategorijām.

Papildus tam ir jāanalizē arī divpusējie vīzu režīma atcelšanas nolīgumi, ko dalībvalstis noslēdza ar noteiktām trešām valstīm pirms 1999. gada, kad stājās spēkā Amsterdamas līgums, līdz ar kuru vīzu politika kļuva par kopēju politiku. Šie divpusējie nolīgumi joprojām ir spēkā, jo attiecīgās dalībvalstis un trešās valstis tos uzskata par ļoti vērtīgiem, lielākoties vēsturisku un politisku iemeslu dēļ. Taču patiesi kopējā politikā šādiem divpusējiem nolīgumiem nevajadzētu būt, turklāt tie arī strukturālā ziņā nav iederīgi, jo trešo valstu valstspiederīgie, uz kuriem attiecas šādi nolīgumi, varētu pagarināt savu uzturēšanos telpā bez iekšējo robežu kontroles gandrīz neierobežoti¹⁵. IIS regulā ir paredzēts, ka šie nolīgumi tiks vērtēti trīs gadus pēc ieceļošanas/izceļošanas sistēmas darbības sākuma. Šajā saistībā

¹⁵ Piemēram, ir vismaz 1 trešā valsts, kura ar Šengenas zonas valstīm ir noslēgusi 16 divpusējus vīzu režīma atcelšanas nolīgumus, kā rezultātā tās valstspiederīgie vismaz teorētiski var likumīgi uzturēties telpā bez iekšējo robežu kontroles līdz 51 mēnesim (16 x 3 + 1 x 3).

Komisija sāks pārdomas par to, ar kāda formāta un tvēruma ES instrumentu tos varētu aizstāt nākotnē, tostarp pētīs variantus, kā varētu nodrošināt dažu izvēlētu trešo valstu valstspiederīgajiem iespēju uzturēties telpā bez iekšējām robežām bez vīzas ilgāk par 90 dienām.

Nesen tika pārskatīts apturēšanas mehānisms, ar kuru var uz laiku apturēt Regulas (EK) Nr. 539/2001¹⁶ II pielikuma sarakstā minētas trešās valsts valstspiederīgajiem piemēroto atbrīvojumu no vīzas prasības. Turklāt arī jaunu informācijas sistēmu, piemēram, IIS un *ETIAS*, izstrāde robežu un migrācijas pārvaldības jomā un attiecīgu datubāzu sadarbības uzlabošana palīdzēs mazināt neatbilstīgas migrācijas un drošības riskus. Ņemot to vērā, Komisija uzskata, ka, novērtējot turpmākus priekšlikumus par kādas trešās valsts iekļaušanu II pielikumā, jo īpaši jāņem vērā neatbilstīgas migrācijas riski un drošības apdraudējumi. Ja nepieciešams, izvērtējot katru gadījumu atsevišķi, jānosaka, ka šādi priekšlikumi ir izpildāmi tikai ar nosacījumu, ka attiecīgās trešās valstis jau ir īstenojušas noteiktus pasākumus, piemēram, ir sākušas izdot biometriskās pases vai noslēgušas atpakaļuzņemšanas nolīgumu. Šādi pasākumi tiktu noteikti saskaņā ar Regulā (EK) Nr. 539/2001¹⁷ izklāstītajiem kritērijiem.

6. CEĻĀ UZ DIGITĀLĀM VĪZĀM¹⁸

Komisija plāno sākt diskusijas, kas pavērs ceļu pārdomām par to, vai būtu jāvirzās uz digitālām vīzām.

Neraugoties uz to, ka kopš Vīzu kodeksa pieņemšanas ir gūti būtiski tehnoloģiski panākumi, vīzu pieteikumus joprojām lielākoties apstrādā saskaņā ar procedūrām, kas tika ieviestas pirms digitālās revolūcijas. Pašreizējais vīzu process jau ir daļēji elektronisks, jo pieteikumus un lēmumus reģistrē *VIS*, taču divos svarīgos posmos — vīzas pieteikuma un prasīto apliecinošo dokumentu iesniegšanā un vīzas uzlīmes faktiskajā izsniegšanā — joprojām izmanto papīra formātu. Šajos divos posmos pieteikuma iesniedzēji ir iesaistīti vistiešāk, jo viņiem ir jāierodas konsulatā / pie ārējā pakalpojuma sniedzēja, i) lai iesniegtu pieteikumu un, ja pieteikumu iesniedz pirmo reizi, tiktu noņemti pirkstu nospiedumi, un ii) lai procesa beigās saņemtu ceļošanas dokumentu. Vairākas valstis (piem., ASV, Austrālija, Turcija) jau ir sākušas virzīties uz e-vīzu programmām, un arī dažas dalībvalstis ir ieviesušas (daļēji) elektroniskas vīzu pieteikumu iesniegšanas procedūras.

2017. gada otrajā pusē Padomē ar dalībvalstīm tika sāktas diskusijas par vīzu pieteikumu apstrādes digitalizēšanu, lai vēl vairāk uzlabotu un atvieglotu pašreizējās vīzu pieteikumu apstrādes darbības¹⁹. Diskusijās galvenā uzmanība tika pievērsta divām konkrētām iespējām: i) aizstāt taustāmo vīzas uzlīmi ar “digitālu vīzu”; ii) aizstāt pašreizējo papīra formāta pieteikuma iesniegšanu ar tiešsaistes pieteikuma iesniegšanas procedūru.

Vairums dalībvalstu ir ieinteresētas digitālu vīzu izmantošanā. Tās minēja tādas priekšrocības kā konsulātu izmaksu samazināšanās un ātrāks, efektīvāks un klientiem draudzīgāks pieteikumu iesniegšanas process. Taču pastāvēja arī viedoklis, ka daudzi aspekti būtu jānovērtē un jāizpēta padziļinātāk un ka par prioritāti būtu jānosaka IIS, *ETIAS* un sadarbības priekšlikumu izstrāde un īstenošana.

¹⁶ Padomes Regula (EK) Nr. 539/2001 (2001. gada 15. marts), ar ko izveido to trešo valstu sarakstu, kuru pilsoņiem, šķērsojot dalībvalstu ārējās robežas, ir jābūt vīzām, kā arī to trešo valstu sarakstu, uz kuru pilsoņiem šī prasība neattiecas, OV L 81, 21.3.2001., 1. lpp.

¹⁷ Komisija šodien arī pieņem šīs regulas kodifikācijas priekšlikumu. Kodifikācija tiek ierosināta, lai uzlabotu šā tiesību akta saprotamību un pārredzamību, nemainot tā būtiskos noteikumus un ievērojot kodifikācijas standartpraksi.

¹⁸ Šajā dokumentā termins “digitālas vīzas” aptver gan digitālas vīzas, gan tiešsaistes pieteikumus.

¹⁹ Kopsavilkuma ziņojumu skatīt “I/A” punkta piezīmē Nr. 14616/17, 23.11.2017.

Komisija arī uzskata, ka ilgākā termiņā ir jāvirzās uz digitālām vīzām, un tāpēc līdz 2018. gada beigām sāks priekšizpēti. Šajā saistībā Komisija uzskata, ka ir jāsāk diskusijas ar ieinteresētajām personām par to, kā varētu izmantot tehnoloģiskos jaunievedumus, lai pieteikuma iesniedzēju un konsulātu labā vēl vairāk racionalizētu un vienkāršotu vīzu pieteikumu apstrādi. Šo diskusiju ietvaros tiks novērtētas iespējas un veicināti izmēģinājuma projekti, kas liktu pamatus turpmākiem priekšlikumiem. Šajā kontekstā politiskajās diskusijās var izmantot to izmēģinājuma projektu rezultātus, kurus dažas dalībvalstis jau īsteno.

Jāmin arī, ka dažas dalībvalstis jau ir sākušas nodot centrālām iestādēm konsulātu pienākumu pieņemt lēmumus par vīzu pieteikumiem. Tāpēc būtu jāsāk diskusijas par to, vai un kādos apstākļos šādos gadījumos var garantēt vīzu pieteikumu apstrādes integritāti un drošību. Šādās diskusijās būs jāapsver, no vienas puses, cik liela nozīme migrācijas riska novērtēšanā, kas tiek veikta ikreiz, kad tiek pieņemts lēmums par vīzas pieteikumu, ir zināšanām par vietējiem apstākļiem un, no otras puses, kādas ir centralizētas pieejas priekšrocības efektivitātes un pārredzamības ziņā.

7. NOBEIGUMS

ES kopējā vīzu politika ir viens no būtiskajiem elementiem, kas nodrošina telpas bez iekšējo robežu kontroles drošību un pienācīgu darbību. Tā ir atvieglojusi likumīgu ceļošanu uz ES un ir sniegusi lielu ieguldījumu dalībvalstu vīzu izsniegšanas prakses saskaņošanā. Turklāt vīzu politika no iekšējās politikas ir pārtapusi par ārējo attiecību rīku, kas Eiropas Savienībai kļūst aizvien nozīmīgāks.

Lai gan ir gūti šie pamatīgie sasniegumi, vīzu politikas pamatā esošais tiesiskais regulējums ir jāpielāgo pašreizējām problēmām, jo īpaši paaugstinātajiem neatbilstīgas migrācijas un drošības riskiem. Tāpēc Komisija pašlaik ierosina vairākus Vīzu kodeksa grozījumus un aicina Parlamentu un Padomi tos ātri pieņemt. *VIS* tiesiskā regulējuma grozījumi tiks iesniegti vēlāk, pavasarī.

Papildus tam Komisija kopā ar Savienības Augsto pārstāvi ārlietās un drošības politikas jautājumos turpinās darbu ar mērķi nodrošināt saskaņotību starp ES vīzu politiku un ES ārējām attiecībām, tostarp vīzu politikas atbilstību citām politikas jomām, lai varētu labāk īstenot ES intereses.

Raugoties nākotnē, Komisija sāks diskusijas ar Parlamentu, dalībvalstīm un citām ieinteresētajām personām par vīzu pieteikumu apstrādes turpmāku digitalizāciju. Šīm diskusijām informāciju nodrošinās arī pētījumi, ko plānots sākt līdz 2018. gada beigām. Svarīgs elements, kas būs jāņem vērā daudzgadu finanšu shēmā laikposmam pēc 2020. gada, būs vajadzība pēc pietiekamiem finanšu resursiem.